

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет культурології та соціальних комунікацій
Кафедра психології, педагогіки та філології

Силабус
навчальної дисципліни

«АРТ-ТЕРАПЕВТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ТРАВМАТЕРАПІЇ»

Галузь знань — 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність — 053 Психологія
Освітньо-професійна програма — Кризова психологія
Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Харків – 2024

Силабус склала:

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології, педагогіки та філології Радько Ольга Василівна

Мова навчання: українська

Силабус затверджено на засіданні кафедри психології, педагогіки та філології,
Протокол № 1 від «23» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри психології, педагогіки та філології,

д.психол.н., професор

Анастасія БОЛЬШАКОВА

Силабус затверджено на засіданні ради факультету культурології та соціальних комунікацій

Протокол № 1 від «26» серпня 2024 р.

Голова ради факультету

Наталя КОРЖИК

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО КУРС

Назва курсу	Арт-терапевтичні технології в травматерапії
Викладач)	РАДЬКО Ольга Василівна
Профіль викладачів	https://ic.ac.kharkov.ua/navchannya/ksk/ppf/radko.html
Контактний телефон та емейл	+38 095 448 64 58 radko.olga@meta.ua
Інформація про консультації	онлайн-консультації – час за узгодженням здобувача вищої освіти та викладача
Логіка вивчення курсу	<p>Пререквізити. Теоретичною базою вивчення дисципліни є загальні та професійні компетентності та результати навчання, набуті на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія та вивчення дисциплін «Психологія кризи», «Основи нейропсихології травми», «Технології тілесно-орієнтованої терапії в роботі з кризовими станами в соціокультурній сфері», «Перша психологічна допомога та кризове консультування», «Психологія травматичного стресу», «Психологічна робота з наслідками травматичного стресу», «Основи травматерапії».</p> <p>Викладання дисципліни здійснюється у тісному зв'язку зі змістом дисципліни «Практикум з кризового консультування та травматерапії» та курсів за вибором.</p> <p>Постреквізити. Здобутий здобувачами у ході вивчення навчальної дисципліни фрагмент професійного досвіду у вигляді загальних та професійних компетентностей, системи знань, умінь, норм і цінностей є теоретичним та практичним підґрунтям проходження практики та виконання кваліфікаційної роботи.</p>

2. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Дисципліна «*Арт-терапевтичні технології в травматерапії*» націлена на підготовку другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 Психологія. «Арт-терапевтичні технології в кризовій психології» навчальна дисципліна, яка в контексті сучасних досягнень психологічної науки створює початкову базу теоретичної та практичної професійної підготовки магістрів психології. Дисципліна покликана допомогти здобувачеві досягнути розуміння надання психологічної допомоги особистості в кризових ситуаціях за допомогою арт-терапевтичного напрямку засобами мистецтва.

3. МЕТА НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Мета вивчення дисципліни – забезпечення набуття здобувачами ключових фахових компетентностей з теоретичних знань та практичних навичок в області одного з найсучасніших напрямків психології – арт-терапевтична робота з людьми в кризових ситуаціях та з наслідками пережиття психотравмуючих ситуацій.

4. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

ПР1. Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

ПР5. Розробляти програми психологічних інтервенцій (тренінг, психотерапія, консультування тощо), провадити їх в індивідуальній та груповій роботі, оцінювати якість.

ПР11. Здійснювати адаптацію та модифікацію існуючих наукових підходів і методів до конкретних ситуацій професійної діяльності.

ПР12. Розробляти та реалізовувати програми психологічного супроводу різних категорій населення у кризових умовах життєдіяльності.
ПР13. Розробляти та реалізовувати психопрофілактичні та психокорекційні (індивідуальні та групові) програми засобами культури та мистецтва.
ПР14. Використовувати засоби культури та мистецтва у процесі надання психологічної допомоги у кризових умовах.
ПР15. Планувати, організовувати та проводити масові соціокультурні заходи просвітницького та психопрофілактичного характеру (арт-терапевтичні форуми, фестивалі, майстер-класи).

5. КОМПЕТЕНТНОСТІ

Загальні компетентності
ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК4. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК6. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
ЗК7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
Спеціальні (фахові компетентності)
СК1. Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
СК3. Здатність обирати і застосувати валідні та надійні методи наукового дослідження та/або доказові методики і техніки практичної діяльності.
СК4. Здатність здійснювати практичну діяльність (тренінгову, психотерапевтичну, консультаційну, психодіагностичну та іншу залежно від спеціалізації) з використанням науково верифікованих методів та технік.
СК5. Здатність організовувати та реалізовувати просвітницьку та освітню діяльність для різних категорій населення у сфері психології.
СК6. Здатність ефективно взаємодіяти з колегами в моно- та мультидисциплінарних командах.
СК7. Здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності.
СК8. Здатність оцінювати межі власної фахової компетентності та підвищувати професійну кваліфікацію.
СК9. Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
СК10. Здатність розробляти та впроваджувати інноваційні методи психологічної допомоги клієнтам у складних життєвих ситуаціях.
СК 11. Здатність аналізувати соціокультурні процеси та явища з точки зору їх впливу на психічне благополуччя людини, зокрема у кризових умовах.
СК 12. Здатність збирати, аналізувати, систематизувати та використовувати у практичній діяльності інформацію щодо психологічних особливостей діяльності людини у кризових умовах.
СК 13. Здатність використовувати засоби культури та мистецтва у просвітницькій, психопрофілактичній діяльності та наданні психологічної допомоги різним верствам населення у кризових умовах життя.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ

Ознаки курсу	<i>Основна освітня компонента</i>
Формат курсу	<i>Денна форма навчання, – 3 семестр Заочна форма навчання – 3 семестр</i>

Обсяг курсу	Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин – 90 <i>Аудиторних</i> Денна форма навчання – 30 Заочна форма навчання – 8 <i>Самостійної роботи здобувача</i> Денна форма – 60 Заочна форма – 82
Технічне і програмне забезпечення	<i>мультимедійний комплекс, ПК/ноутбук, корпоративний сервіс для дистанційного навчання Google Workspace for Education</i>
Форми та види навчальних занять; методи, засоби, технології навчання	<p>Форми: навчальні заняття, самостійна робота, контрольні заходи</p> <p>Види: лекційні та практичні заняття</p> <p>Методи: Проблемний виклад, пояснювально-ілюстративний (візуальний супровід – демонстрація ілюстрацій, відео та аудіофрагментів), частково-пошуковий (пошук та аналіз джерел, фахової літератури, відео та аудіоматеріалів з відповідної теми тощо); проектно-орієнтований – підготовка повідомлення/доповіді (презентації) з відповідними посиланнями на використані джерела та літературу, Інтернет-ресурси Для самостійної роботи використовується також дослідницький метод: підготовка доповіді з презентацією; створення опитувальників, есе та ін. до відповідних тем; пошук візуального матеріалу в Інтернеті за тематикою навчальної дисципліни. У процесі підготовки фахівців застосовується також комбінування традиційних інформативних і нових соціально-психологічних методів – дискусійних методів, ігрових методів (рольові ігри), методи активного навчання (аналіз конкретних ситуацій, розв’язання проблемних задач, інтерактивні методи, технологія «мозкового штурму» тощо.</p> <p>Засоби: Слово викладача, підручники та посібники, аудіовізуальні засоби, інтерактивні дошки, мультимедійні проектори, інтерактивні презентації, метафоричні асоціативні карти, пісочниця для пісочної терапії з колекцією мініатюр.</p> <p>Технології: інформаційні технології, технології дистанційного навчання, технології ситуаційного навчання, технології дослідницького (евристичного) навчання, імітаційно-моделюючі технології навчання, ігрові технології, технології самоосвіти.</p>
Поточний контроль	виконання завдань до лекційного матеріалу; виконання практичного завдання; підготовка та презентація майстер-класу; участь у діловій (моделюючій / психологічній грі); виконання вправи; усне опитування; письмове опитування; есе-рефлексія; підготовка та виступ з рефератом; - підготовка та виступ з презентацією; участь у колективному проекті; виконання індивідуального проекту, зарахування результатів неформальної освіти.
Підсумковий контроль	екзамен
Політика курсу	<i>Обов’язковими умовами опанування навчальної дисципліни «Арт-терапевтичні технології в кризовій психології» є:</i> Політика виставлення оцінок: кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених

	<p>здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача.</p> <p>Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Дотримання «Правил внутрішнього розпорядку для осіб, які здобувають вищу освіту в Харківській державній академії культури» (https://ic.ac.kharkov.ua/norm_base/pvr/pravila_s_20.pdf).</p> <p>Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на іспиті.</p> <p>Дотримання академічної доброчесності (інформація щодо академічної доброчесності – сайт ХДАК – https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/acad_dobr/acad_dobr.html).</p> <p>Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.</p> <p>Можливість перезарахування результатів неформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти у Харківській державній академії культури (https://ic.ac.kharkov.ua/public_inf/pologen/pologen/pologen_pvrn_23.pdf)</p>
--	--

7. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Перелік тем (або блоків)	Разом годин	Денна форма			Заочна форма		
		лекцій-ні	практич-ні	сам. робота	лекцій-ні	практич-ні	сам. робота
Розділ 1. Теоретичні аспекти арт-терапії та кризової психології.							
Тема 1. Теоретико-методологічні засади арт-терапії. 1. Арт-терапія в системі терапії мистецтвом. 2. Арт-терапія та образотворча діяльність. 3. Види арт-терапії. 4. Галузі застосування арт-терапії та її обмеження.	8	2		6	1		7
Тема 2. Гуманістична та психодинамічна терапія мистецтвом. 1. Основні положення гуманістичної психології. 2. Феноменологічне поле у арт-терапевтичному процесі. 3. Особистісно-орієнтований підхід у арт-терапевтичній практиці.	8	2		6	1		7

4. Роль психоаналізу у розвитку арт-терапевтичної теорії.							
Тема 3. Використання технологій арт-терапії в кризовій психології. 1. Характеристика кризової психології. 2. Класифікація психотравмуючих ситуацій. 3. Кризові стани особистості та технології їх подолання. 4. Арт-терапевтичні технології в роботі з кризою.	8	2		6			8
Тема 4. Терапевтичні та діагностичні можливості методу арт-терапії. 1. Межі арт-терапевтичної діагностики. 2. Проективний малюнок і арт-терапія. 3. Символ, малюнок, колір. 4. Природа та функції символу.	8	2		6	1		7
Тема 5. Організація арт-терапевтичного простору. 1. Арт-терапевтичний кабінет та його оснащення. 2. Види арт-терапевтичної роботи: індивідуальна та групова терапії. 3. Етапи арт-терапевтичної сесії. 4. Способи реєстрації й оцінки арт-терапевтичної роботи.	8	2		6	1		7
Розділ 2. Арт-терапевтичні техніки надання допомоги в кризовій психології.							
Тема 6. Арт-терапевтичні технології в роботі з кризовими подіями. 1. Арт-терапія з військовими, що повернулися з зони бойових дій. 2. Арт-терапевтичні технології в роботі з літніми контингентом клієнтів. 3. Арт-терапевтичні технології в роботі з сім'ями, що пережили травмуючі події. 4. Арт-терапевтична допомога в роботі з дітьми, що пережили травмуючі події.	10	2	2	6		1	9
Тема 7. Арт-терапевтичні	10	2	2	6	1		9

<p>технології в подоланні невизначеності життєвого шляху.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Арт-терапія як метод зцілення. 2. Арт-терапія з вимушеними переселенцями. 3. Арт-терапія як допоміжний спосіб роботи в умовах війни. 4. Арт-терапевтичні технології в роботі з ресурсами особистості. 							
<p>Тема 8. Особливості роботи із переживаннями важкої втрати в арт-терапії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Арт-терапевтичні технології фасилітації висловлення клієнтом почуттів, пов'язаних з втратою. 2. Арт-терапевтичні технології роботи з клієнтами напередодні річниць втрати. 3. Стратегії полегшення переживання спонтанних проявів горя. 4. Арт-терапевтичні технології роботи з почуттям провини. 	10	2	2	6	1		9
<p>Тема 9. Арт-терапевтичні технології у роботі з травмою.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Арт-терапія в роботі з настроями, відчуттями, почуттями. 2. Арт-терапевтична робота с травмами раннього дитинства. 3. Психотерапевтичні можливості роботи з тілом. 4. Психологічні межі: визначеність границь тіла та простору. 	10	2	2	6		1	9
<p>Тема 10. Арт-терапевтичні техніки в роботі з ПТСР.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Характеристика та діагностика ПТСР. 2. Арт-терапевтичні прийоми початкової та подальшої психологічної стабілізації. 3. Арт-терапевтичні прийоми, спрямовані на змістовну переробку травматичного 	10	2	2	6			10

досвіду та пов'язаних із ним емоційних станів. 4. Арт-терапевтичні прийоми, спрямовані на переоцінку травматичного досвіду, самосприйняття та картини світу.							
Усього	90	20	10	60	6	2	82

8.СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

Виконання завдань до лекційного матеріалу – 0-4 балів;

Розподіл балів за методами поточного контролю:

- виконання практичного завдання – 1-3;
- підготовка та презентація майстер-класу – 1-4;
- участь у діловій (моделюючій / психологічній грі) – 1-2;
- виконання вправи – 1-2;
- усне опитування – 1-3;
- письмове опитування – 1-3;
- есе-рефлексія – 1-4;
- підготовка та виступ з рефератом – 1-3;
- підготовка та виступ з презентацією – 1-3;
- участь у колективному проєкті – 1-2;
- виконання індивідуального проєкту – 1-4;
- зарахування результатів неформальної освіти – за рішенням кафедри на основі заяви здобувача та наданих даних (до 10% загальної кількості балів, відведених на поточний контроль).

У якості теми реферату чи презентації рекомендовано самостійно обирати проблему, яка відповідає змісту тематичного плану, але не входить до переліку питань, які розглядаються на лекції (семінарі).

Можлива кількість балів, набраних до підсумкової форми контролю:

60 балів

Підсумковий контроль – 40 балів

Підсумковий контроль: екзамен (40 балів).

Завдання на екзамені складається з 2 теоретичних питань.

Відповідь на *теоретичне питання* вважається повною, якщо її зміст повністю відповідає програмі та містить всі необхідні факти та висновки.

Грубими помилками є:

- незнання визначень основних понять предметної області й формулювань, передбачених програмою курсу;
- незнання сутності основних методів і прийомів отримання необхідних результатів.

Помилками вважаються:

- неточності визначень понять предметної області, формулювань;
- неволодіння одним з умінь і навичок, передбачених програмою, але таких, що не відносяться до грубих помилок.

Недоліками є:

- неакуратні й непослідовні записи викладу матеріалу.

31-40 бал

Повністю розкрито зміст теоретичних питань. При відповіді використано термінологію предметної області в необхідній логічній послідовності. Також здобувач демонструє вільне володіння навчальним матеріалом різного ступеня складності, використовуючи при необхідності відомості з інших навчальних дисциплін і курсів. При відповіді на додаткові питання помітне вміння розвивати систему теоретичних знань на основі самостійної роботи.

21-31 балів

При викладі фундаментальних положень основного матеріалу курсу здобувач показує володіння програмним навчальним матеріалом, у тому числі різного ступеня складності, а також вільне оперування ним у знайомій ситуації. При відповіді допускається два-три недоліки або не більше однієї помилки. Здобувач упевнено відповідає на додаткові питання, що стосуються основних положень усього досліджуваного курсу відповідно до екзаменаційної програми.

11-20 балів

При відповіді на питання теорії виявляється не завжди усвідомлене відтворення програмного навчального матеріалу. Положення, що приводяться у відповіді, даються фрагментарно, схематично, без логічного взаємозв'язку. При відповіді на додаткові питання, що стосуються найважливіших і основних понять і фактів навчальної програми, є утруднення у використанні термінології предметної області. При відповіді здобувач не завжди може підтвердити теоретичні викладення відповідними прикладами.

0-10 балів

Відповідь здобувача демонструє лише деяке уявлення про матеріал навчального курсу. Знання практично відсутні як у теоретичній області навчальної дисципліни, так і в практичному володінні методикою аналізу.

Усього: 100 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Розділ 1					Розділ 2					Екзамен	Сума
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

(денна форма)

№ з/п	Назва	Хід виконання роботи (питання, які будуть розглянуті на занятті)	Рекомендована література для підготовки (повний бібліографічний опис або за нумерацією відповідно до розділу 13)	Кількість балів, які може отримати здобувач
1	Арт-терапевтичні технології в роботі з	Мета: Ознайомлення з технологією роботи з кризовими подіями в житті особистості	1 – 3, 7, 14, 17	3

	кризовими подіями	методами арт-терапії. 1. Загальна характеристика кризових подій в житті особистості. 2. Техніка «Намалюй мандалу». 3. Техніка «Робота з фольгою». 4. Техніки роботи з провинною. 5. Техніка «Родинне дерево». 6. Техніка «Ріка життя».		
2	Арт-терапевтичні технології в подоланні невизначеності життєвого шляху	Мета: Ознайомлення з основними технологіями психологічної допомоги людям в подоланні невизначеності життєвого шляху. 1. Психологічна характеристика невизначеності в життєвому просторі особистості. 2. Техніка «Лінія життя». 3. Техніка «Три маски». 4. Техніка «Казка про життя і смерть». 5. Техніка «Колесо життя». 6. Техніка «Дорога життя».	1 – 4, 6, 9, 10, 15	3
3	Особливості роботи із переживаннями важкої втрати в арт-терапії	Мета: Ознайомлення з основними технологіями в роботі з важкою втратою за допомогою арт-терапевтичних інструментів. 1. Характеристика поняття «важка втрата» 2. Технологія «Шкатулка жалю». 3. Створення «Книги пам'яті». 4. Техніка «Вікно Джохарі». 5. Технології роботи з провинною.	1 – 5, 9, 12 – 18	3
4	Арт-терапевтичні технології у роботі з травмою	Мета: Ознайомлення з технологією роботи з травмою за допомогою арт-терапевтичних інструментів. 1. Характеристика поняття «травма». 2. Технології стабілізації психо-емоційного стану інструментами тілесно-орієнтованої терапії. 3. Метод «соматичного переживання» П. Левіна. 4. «Людина-оркестр» – робота з тілесним образом «Я» (ТОЯ). 5. Технологія «контейнерування». 6. Техніки заземлення та центрування.	1 – 5, 7, 13, 15	3
5	Арт-терапевтичні техніки в роботі з ПТСР	Мета: Ознайомлення з технологією роботи з ПТСР за допомогою арт-терапевтичних інструментів. 1. Характеристика ПТСР, особливості роботи.	4 – 6, 8, 11 – 13, 17, 18	3

	<p>2. Технологія «Безпечне місце» та інші візуалізації.</p> <p>3. Драматерапія в роботі з ПТСР.</p> <p>4. Метод десенсибілізації та репроцесуалізації за допомогою рухів очей (EMDR).</p> <p>5. Тілесно-орієнтовані технології роботи з ПТСР.</p> <p>6. Технології танцювально-рухової терапії при роботі з ПТСР.</p>	
Усього:		15

(заочна форма)

<i>№ з/п</i>	Назва	Хід виконання роботи (питання, які будуть розглянуті на занятті)	Рекомендована література для підготовки (повний бібліографічний опис або за нумерацією відповідно до розділу 13)	Кількість балів, які може отримати здобувач
1	Арт-терапевтичні технології в роботі з кризовими подіями	<p>Мета: Ознайомлення з технологією роботи з кризовими подіями в житті особистості методами арт-терапії.</p> <p>1. Загальна характеристика кризових подій в житті особистості.</p> <p>2. Техніка «Намалюй мандалу».</p> <p>3. Техніка «Робота з фольгою».</p> <p>4. Техніки роботи з провинноюю.</p> <p>5. Техніка «Родинне дерево».</p> <p>6. Техніка «Ріка життя».</p>	1 – 5, 14 – 17, 19	3
2	Арт-терапевтичні технології у роботі з травмою	<p>Мета: Ознайомлення з технологією роботи з травмою за допомогою арт-терапевтичних інструментів.</p> <p>1. Характеристика поняття «травма».</p> <p>2. Технології стабілізації психо-емоційного стану інструментами тілесно-орієнтованої терапії.</p> <p>3. Метод «соматичного переживання» П. Левіна.</p> <p>4. «Людина-оркестр» – робота з тілесним образом «Я» (ТОЯ).</p> <p>5. Технологія «контейнерування».</p> <p>6. Техніки заземлення та центрування.</p>	1 – 5, 7, 18 – 20	3
Усього:				6

10. ПИТАННЯ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Теоретико-методологічні засади арт-терапії.

1. Місце і роль арт-терапії серед напрямків що ґрунтуються на мистецтві.
2. Історія розвитку арт-терапії.
3. Роль досліджень творчості психічно хворих у становленні витоків арт-терапії.
4. Вплив мистецьких традицій на становлення арт-терапії.
5. Розвиток арт-терапії в Європі
6. Напрямки та види арт-терапії.
7. Застосування та обмеження арт-терапії.
8. Психотерапевтичний потенціал мистецтва.
9. Роль професійних об'єднань у розвитку арт-терапії.
10. Характеристика проєктивної методики «Людина під дощем».

2. Гуманістична та психодинамічна терапія мистецтвом.

1. Роль психологічних напрямків у становленні арт-терапії
2. Вплив гуманістичного підходу на становлення арт-терапії.
3. Феноменологічне поле у арт-терапевтичному процесі.
4. Особистісно-орієнтований підхід у арт-терапевтичній практиці.
5. Роль психоаналізу у розвитку арт-терапевтичної теорії.
6. Охарактеризувати основні положення З.Фрейда про несвідоме.
7. Мистецьке фантазування як прояв несвідомого.
8. Аналітична теорія К.Г. Юнга: основні положення про структуру психічного.
9. Архетип і його види.
10. Прояви архетипів у художній діяльності.

3. Використання технологій арт-терапії в кризовій психології.

1. Суть неоднозначності трактування феномену кризи.
2. Нормативні кризи розвитку особистості.
3. Ненормативні кризи, їх характеристика.
4. Технології кризової арт-терапії.
5. Кризові стани особистості та технології їх подолання.
6. Індивідуальні особливості переживань особистістю кризових станів.
7. Вплив кризових ситуацій на творчу діяльність особистості.
8. Техніки роботи з негативними почуттями: «Картина в рамці», «Прощання з ...», «Образ», «Прощальна листівка».
9. Техніки роботи з перешкодами: «Двері туди сюди», «Ріст після руйнації», «Внутрішня тінь».
10. Техніки роботи з психотравмуючим досвідом: «Мій кривдник», «Давати-брати».

4. Терапевтичні та діагностичні можливості методу арт-терапії.

1. Психотерапевтичні відносини: перенесення і контрперенесення.
2. Особливості психотерапевтичних відносин в арт-терапії.
3. Проблема інтерпретація художньої продукції в арт-терапії.
4. «Золоті правила» арт-терапевтичного обговорення художньої продукції.
5. Границі арт-терапевтичної діагностики.
6. Психологічна сутність і функції символу в арт-терапевтичній діяльності.
7. Коротка характеристика проєктивної техніки.
8. Інтерпретація зображення.
9. Інтерпретація процесу зображення.
10. Арт-терапія та проєктивний малюнок: порівняльна характеристика.

5. Організація арт-терапевтичного простору.

1. Арт-терапевтичний кабінет та його оснащення.
2. Особливості індивідуальної арт-терапії.
3. Особливості групової арт-терапії.
4. Основні форми групової арт-терапії.

5. Загальна характеристика етапів розвитку психотерапевтичної групи.
6. Стратегія формування психотерапевтичної групи.
7. Динаміка психотерапевтичного процесу в групі.
8. Етапи арт-терапевтичної сесії.
9. Способи реєстрації й оцінки арт-терапевтичної роботи.
10. Критерії ефективності арт-терапевтичного процесу.

6. Арт-терапевтичні технології в роботі з кризовими подіями.

1. Лікувальний ефект арт-терапії як допомога в «поверненні» військовослужбовцям.
2. Тілесні технології стабілізації психо-емоційного стану.
3. Релаксація, медитація та аутогенне тренування.
4. Арт-терапевтичні інструменти роботи з цінностями військовослужбовців.
5. Технології арт-терапевтичної роботи з сім'ями військовослужбовців.
6. Арт-терапевтична робота з людьми похилого віку.
7. Арт-терапія з сім'ями «групи ризику».
8. Особливості психологічної допомоги дітям, що пережили кризові події.
9. Йога для дітей з елементами animal-therapies.
10. Антистресові техніки для дітей.

7. Арт-терапевтичні технології в подоланні невизначеності життєвого шляху.

1. Арт-терапія як метод зцілення.
2. Технології роботи з ресурсними станами.
3. Техніки пошуку ресурсів особистості: «Прогулянка», «Ресурси дитинства», «Конструктор ресурсів».
4. Техніки активації позитивних емоцій: «Я щасливий», «Солодкі спогади», «Я-свято».
5. Загальна характеристика проблем групи вимушених переселенців.
6. Арт-терапія з вимушеними переселенцями.
7. Арт-терапія як допоміжний спосіб роботи в умовах війни.
8. Технології психо-емоційної стабілізації особистості.
9. Техніки роботи з професійним вигоранням: «Я і робота», «Робота-звір», «Фото на роботі».
10. Технології роботи з професійним усвідомленням: «Маска моєї роботи», «Ідеальний працівник», «Лінія професіогенезу».

8. Особливості роботи із переживаннями важкої втрати в арт-терапії.

1. Особливості роботи із переживанням важкої втрати в арт-терапії.
2. Арт-терапевтичні технології фасилітації висловлення клієнтом почуттів втрати.
3. Ресурс у роботі з шоковою травмою.
4. Арт-експрес методи зняття болю.
5. Техніка створення «Безпечного місця».
6. Техніки малювання «Каракуль».
7. Техніка «Скарбничка болю».
8. Переваги використання методу створення мандал в подоланні психічних травм.
9. Особливості роботи з психічними травмами у дітей.
10. Характеристика матеріалів, що використовуються в роботі з агресією.

9. Арт-терапевтичні технології у роботі з травмою.

1. Основні підходи до розуміння психічної травми.
2. Психотерапевтична допомога у подоланні психічної травми.
3. Арт-терапевтична робота з травмами раннього дитинства.
4. Психотерапевтичні можливості роботи з тілом.
5. Психологічні межі: визначеність границь тіла та простору.
6. Техніки відновлення порушених психологічних меж.
7. Арт-терапевтичні матеріали, що застосовуються в роботі з психічною травмою.
8. Технологія «Колірна» депривація та малювання руками.
9. Технологія медитативне малювання.

10. Драматерапевтичні можливості вивільнення затиснутих почуттів.

10. Арт-терапевтичні техніки в роботі з ПТСР.

1. Характеристика та діагностика ПТСР.
2. Арт-терапевтичні прийоми початкової та подальшої психологічної стабілізації.
3. Метафоричні асоціативні картинки (МАК) в роботі з ПТСР.
4. Маскотерапія в роботі з глибинними комплексами і проблемами клієнта
5. Технологія серійного малювання.
6. Глинотерапія для зняття стресу.
7. Казкотерапія для пропрацювання травм.
8. Коллаж, в роботі з темами прийняття себе, гармонізації емоційного стану.
9. Пісочна терапія в роботі з ПТСР.
10. Арт-терапевтичні прийоми, спрямовані на переоцінку травматичного досвіду.

11. ПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОЇ ФОРМИ КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕН)

1. Арт-терапія в системі терапії мистецтвом.
2. Арт-терапія та образотворча діяльність.
3. Види арт-терапії.
4. Галузі застосування арт-терапії та її обмеження.
5. Основні положення гуманістичної психології.
6. Феноменологічне поле у арт-терапевтичному процесі.
7. Особистісно-орієнтований підхід у арт-терапевтичній практиці.
8. Роль психоаналізу у розвитку арт-терапевтичної теорії.
9. Характеристика кризової психології.
10. Класифікація психотравмуючих ситуацій.
11. Кризові стани особистості та технології їх подолання.
12. Арт-терапевтичні технології в роботі з кризою.
13. Межі арт-терапевтичної діагностики.
14. Проективний малюнок і арт-терапія.
15. Символ, малюнок, колір.
16. Природа та функції символу.
17. Арт-терапевтичний кабінет та його оснащення.
18. Види арт-терапевтичної роботи: індивідуальна та групова терапії.
19. Етапи арт-терапевтичної сесії.
20. Способи реєстрації й оцінки арт-терапевтичної роботи.
21. Арт-терапія з військовими, що повернулися з зони бойових дій.
22. Арт-терапевтичні технології в роботі з літніми контингентом клієнтів.
23. Арт-терапевтичні технології в роботі з сім'ями, що пережили травмуючі події.
24. Арт-терапевтична допомога в роботі з дітьми, що пережили травмуючі події.
25. Арт-терапія як метод зцілення.
26. Арт-терапія з вимушеними переселенцями.
27. Арт-терапія як допоміжний спосіб роботи в умовах війни.
28. Арт-терапевтичні технології в роботі з ресурсами особистості.
29. Арт-терапевтичні технології фасилітації висловлення клієнтом почуттів, пов'язаних з втратою.
30. Арт-терапевтичні технології роботи з клієнтами напередодні річниць втрати.
31. Стратегії полегшення переживання спонтанних проявів горя.
32. Арт-терапевтичні технології роботи з почуттям провини.
33. Арт-терапія в роботі з настроями, відчуттями, почуттями.
34. Арт-терапевтична робота с травмами раннього дитинства.
35. Психотерапевтичні можливості роботи з тілом.
36. Психологічні межі: визначеність границь тіла та простору.
37. Характеристика та діагностика ПТСР.
38. Арт-терапевтичні прийоми початкової та подальшої психологічної стабілізації.

39. Арт-терапевтичні прийоми, спрямовані на змістовну переробку травматичного досвіду та пов'язаних із ним емоційних станів.

40. Арт-терапевтичні прийоми, спрямовані на переоцінку травматичного досвіду, самосприйняття та картини світу.

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ

Обов'язкова:

1. Бурлачук Л. Ф. Дослідження особистості в психосоматиці. К іїв : Вища школа , 2014 .176 с.
2. Власюк, М. Арт-терапія : лікування мистецтвом. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2008. № 7/8. С. 90.
3. Психологія тілесності : навч.-метод. посіб. / О. М. Хлівна, Л. І. Магдисюк. Луцьк : Вежа-Друк . 2022 . 192 с.
4. Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.метод. посібник. Ч. 1.Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.
5. Шебанова В.І. Практики консультування та терапії в кризових ситуаціях. Херсон: ПП Вишемирський В.С., 2017 б. 136 с.

Додаткова:

6. Бендерська, Г. М. Використання казкотерапії в роботі з особливими дітьми / Г. М. Бендерська. *Дитина з особливими потребами. Інклюзивна освіта. Дефектологія. Корекційна педагогіка*. 2016. № 2. С. 24–26.
7. Белогурова, М. Арт-терапевтичний супровід дошкільників. Психолог дошкілля. 2013. № 4. С. 1–16.
8. Вознесенська, О. Арт-терапії сім'ї. Психолог. Шкільний світ. 2005. № 39. С. 9–14.
9. Галецька І. , Сосновський Т . Психологія здоров'я : теорія та практика . Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка , 2006 . – 338 с.
10. Максименко С . Д . Психологічна допомога тяжким соматичним хворим / С. Д. Максименко , Н. Ф. Шевченко : навч . посіб . Київ – Ніжин : Міланік , 2007. 115 с.
11. Тараріна О. В. Пісочна терапія : практичний старт . Київ: Астамір – В , 2017.
12. Тараріна О. В. Практикум з арт-терапії в роботі з дітьми. К. , Астамір – В , 2018.

Інформаційні ресурси Інтернет:

13. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
14. Пошукова система Base <https://www.base-search.net/>
15. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
16. Електронна бібліотека Наукова періодика України <http://www.irbisnbuv.gov.ua/>